

Armoured Information as a Promising Concept to Reduce Disinformation – a New Element of Armoured Democracy?

Informacja opancerzona jako obiecująca koncepcja ograniczająca dezinformację – nowy element demokracji opancerzonej?

MARTINAS MALUŽINAS

Ph.D., Koszalin University of Technology, e-mail: martinasmaluzinas@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-2772-9534>

Abstract: The aim of this article is to present the concept of armoured information, the primary task of which is to protect transmitted data (information). The article attempts to show the close relationship between the concept of armoured information and the category of armoured democracy or the recently developed category of armoured constitution. The common feature of the distinguished concepts is the aim to preserve the political order, especially its structural elements, which are democracy and its procedures. This is done by protecting reliable information showing a comprehensive, objective picture of the reality described, which in turn translates into a better quality of democracy and its protection in the respective country.

Keywords: information, armoured information, armoured democracy, democracy, authoritarianism

Streszczenie: Celem artykułu jest przedstawienie koncepcji informacji opancerzonej, której podstawowym zadaniem jest ochrona przekazywanych danych (informacji). Artykuł podejmuje próbę ukazania ścisłego związku idei informacji opancerzonej z kategorią demokracji opancerzonej czy z niedawno powstałą kategorią konstytucji opancerzonej. Cechą wspólną wyróżnionych koncepcji jest dążenie do zachowania porządku politycznego, a szczególnie jego strukturalnych elementów, jakimi są demokracja i jej procedury. Dokonuje się to poprzez ochronę rzetelnej informacji ukazującej całościowy, obiektywny obraz opisywanej rzeczywistości, co z kolei przekłada się na lepszą jakość demokracji i jej zabezpieczenie w danym państwie.

Słowa kluczowe: informacja, informacja opancerzona, demokracja opancerzona, demokracja, autorytaryzm

As many researchers point out, democracy in Europe has been under strong pressure for a long time. Examples of countries where the executive branch's respect for democratic values and constitutional order is declining are Hungary, Poland, Italy, Slovenia and the Czech Republic.

Reference is made to indicators on democracy and respect for political and civil rights, which confirm that these observations are part of a broader trend. When analysing the global Democracy Index¹ by region – as of 2022 – it should be noted that there are no countries in the Central and Eastern (CEE) region that fall into the full democracy category.

The fact is that two countries (Russia and Belarus) are considered “authoritarian regimes,” two states (Ukraine and Hungary) are hybrid regimes, and nine countries (Lithuania, Latvia, Estonia, Romania, Bulgaria, Czech Republic, Poland, Slovakia and Slovenia) are considered countries with flawed democracy. As far as Hungary is concerned, it is emphasised that it has evolved from the category of a flawed democracy towards a hybrid democracy (see figure).

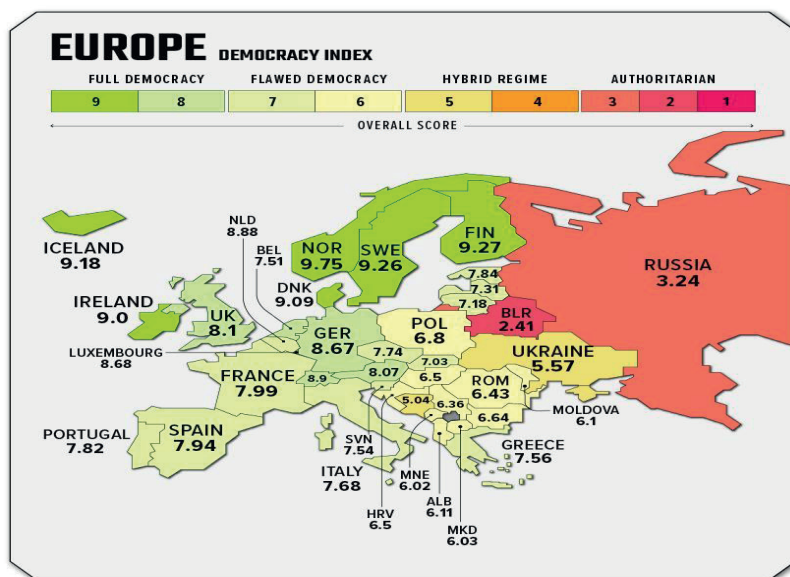

Figure. Democracy Index for European countries in 2022

Source: compiled from Visualcapitalist 2022.

¹ This year's Democracy Index report by the independent think-tank Economist Intelligence Unit (EIU) is one such attempt to implement an assessment of countries based on the extent to which they conform to democratic ideals.

The result for Ukraine fell to 5.57, which means that it has become a state with a hybrid regime. Russia's score also fell to 3.24, maintaining the status of the authoritarian regime. It should be noted that the developed EIU report was published before the start of Russia's invasion of Ukraine in February 2022, and the ongoing military conflict will certainly affect the results in next year's report.

In part, we can therefore agree with George Schopflin's thesis that post-communism is not only a transitional state but can be a key element of regional policy when trying to predict the future of states associated with it. This means that the CEE countries are still experiencing post-communism and even a retreat from democracy (Schopflin 1994: 128–130).

Comparing the groups of Western European countries with the CEE countries, it can be concluded that such countries as Norway, Finland, Sweden and Iceland meet the higher quality criterion of democracy. A significant deterioration in this region took place in Spain; the country is now considered a flawed democracy. The countries of Western Europe have a higher average in relation to the CEE, which testifies to the higher quality of democracy in this region.

Two years after the pandemic hit the world, it is noticeable that global democracy is in a deeper downward trend. However, it is often forgotten that populism is one of the factors that threaten and degrade the quality of democracy in many countries of the world. Also important is the growing role of *fake news* and disinformation, which have a destabilising effect on society and democracy.

Disinformation is information that is both false and harmful, intended to cause harm. In particular, CEE countries are increasingly the target of such campaigns. In recent years, dozens of carefully designed campaigns have posted millions of deliberately false and misleading posts on the CEE's online social spaces. The resulting confusion, and thus the problem of deciphering facts and separating them from fiction, has had a devastating effect on public trust, critical thinking and the ability of citizens to engage honestly in politics – the lifeblood of a functioning democracy.

The ever-increasing presence of fake news in everyday life is causing a decline in citizens' trust in the media in the region. In this context, it is worthwhile to systematize the types of disinformation. When classifying the nature of disinformation interventions, internal or external intervention is distinguished.

In the case of the first intervention may come from the country of the sender. Manipulated or falsified information is disseminated by haters and

trolls, often for profit (e.g., increasing advertising revenue) or for propaganda and political purposes. The latter issue internally makes the appeal of disinformation to illiberal politicians or populists a convenient tool for extremist discourse to compete with and ultimately supplant rational, informed debate.

In the second case, the intervention can be considered in an external context, that is, its source can be foreign entities. In this context, Russia is the leading provider of disinformation campaigns in the group of the CEE states, conducting at least a few known operations in the subregion. Building on the historical Russian legacy (which coined the term *disinformatsyia*), targeted disinformation tactics in the CEE became an adaptation of the Russian military strategy of “hybrid war” (Świerczek 2019: 191–207). This strategy reinforces and exploits divisions in the target society, favouring fragmentation and polarisation. Often the goal is not so much to convince but to confuse citizens. By creating false equivalences between democratic and undemocratic political actors, it creates disillusionment and apathy. The special purpose of the Russian services is to undermine the credibility of election procedures, their organizing bodies and the political forces involved in elections. According to various post-election reports in the analysed countries, the false information aimed to discourage voters from participating in elections due to the threat of COVID-19, discredit political parties and the electoral administration apparatus and sow discontent with the functioning of Democracies in these countries (Fraszka 2020: 7–9). It is also noted that Russian disinformation campaigns are primarily aimed at a political goal. Moreover, the messages of these campaigns are anti-democratic, anti-Western and anti-UN. For example, the CEE states as a group of post-Soviet states are regular targets of pro-Kremlin disinformers. A particular example of disinformation was the Russian attacks during the parliamentary election campaign in Lithuania, Latvia, Estonia, Slovenia and the Czech Republic (Łukasik-Turecka, Malužinas 2023: 77). Many high-profile political events related to disinformation have shaken the trust of the citizens of the distinguished countries in the internet as a potential associated with the idea of democracy. This means that the democracies of the CEE countries are not immune to foreign or internal interference, and their governments do not have strategies to defend democratic processes.

Although there are other intervening states or political actors in the world, when it comes to foreign intervention, Russia is the actor that most

people think of first. Quite a lot in this context is also known about Russian interference in the CEE, to which researchers are paying more and more attention (Bryjka 2022: 5; Legucka 2022: 24–29). Interference or intervention via social media and even traditional media has been much more talked about since 2014 when Russia's annexation of Crimea saw a marked deterioration in Russia-West relations.

In the above context, it is worth asking the research question: how can the **credibility of information (media)** be designed so that it is less susceptible to domestic and foreign interference in democratic (CEE) states, and could especially protect against malicious interference in an ever-evolving digital landscape and growing anti-democratic trends.

In the analysis presented here, the author does not focus on *strictly* cyber security issues, which are the subject of research by cyber defence experts. According to Paul Buther, distinguishing fact from fiction requires a lot of effort or specialized knowledge. Disappointed with the results, citizens may even lose faith in democracy itself (Buther 2019: 15). Instead, the author draws attention to a widespread trend and is interested in options for designing the information available to the public to be safeguarded from interventions, especially during electoral processes (especially during election campaigns), which can affect the conduct and outcome of elections and the state of a country's democracy.

The purpose of this article is to refer to any feature of an information project that aims to protect information as "armoured information" in order to document its close relationship to the idea of "armoured democracy" or the recently emerging idea of "armoured constitution."² Armoured information, in addition to the two mentioned concepts, has a common goal, which is to preserve the elements of the political order, that is, democracy and its procedures, respectively. Armoured democracy should be understood as any possible means to defend democracy against anti-democratic forces and ensure their survival in the new social environment (Bäcker, Rak 2019: 64).

However, the concepts cited differ in a number of important ways, such as their timing – armoured democracy seeks to prevent non-democratic forces from gaining power, while an armoured constitution seeks to limit the damage even if enemies of the rule of law have gained political power.

² No credit can be taken for formulating the term "armoured information" as such. In the scientific literature, however, the term is not widely used by researchers and has not yet gained notoriety in public discourse.

On the other hand, armoured information, which is a potential element of armoured democracy, will try to eliminate it at an early stage by fully identifying the threats, identifying these threats, and making them public. In a democratic system, you need to have well-informed citizens, actors responsible for their implementation (Government vs. actors far beyond government) and means to achieve the goal (prohibition of extremist parties, media accountability, as well as restrictions on freedom of assembly and protection of the constitution).

This article is an attempt to determine what media restrictions citizens could agree to in order to restrict politicians, foreign services, or other entities that seek to increase distrust of the institutions and principles of democracy in the country. **Pointing to trends – already prevalent – in which armoured information is being projected by many social networks, which contributes to providing increasingly reliable protection of its quality (the ability to limit its distortion) from would-be autocrats, populists or external interference, may sound like a lofty idea, but one worthy of scholarly exploration in further discussions of democratic theory and its consolidation.**

The analysis finds only limited empirical evidence that the rules of information censorship are able to systematically block politicians and external actors from distorting information in a given country. The following will be cited facts where such a practice is increasingly present in order to preserve the democratic system.

1. The concept of armoured democracy

The main demand of Karl Loewenstein, the creator of this concept, was to arm democracy with tools that can be used to combat its enemies so that it is not replaced by authoritarian governments (Loewenstein 1937a: 417–432). It is most often understood as a democratic system whose primary goal is to eliminate threats to its existence, both from internal and external enemies (Bäcker, Rak 2019: 64). Accepting this assumption leads to the conclusion of the appropriateness of translating the term “militant democracy” as an armoured democracy, i.e. a democracy with a defensive function – ready to defend itself against any possible threat – but also an offensive one, i.e. a democracy capable of attacking and destroying or overpowering an opponent if necessary.

The two most famous measures suggested by K. Loewenstein are the prohibition of extreme events and the restriction of freedom of assembly. Others include banning the formation of paramilitary units, precautions against the illegal use of firearms and other weapons, holding newspaper editors accountable for reports deemed “subversive propaganda,” measures against incitement to violence or hatred against other groups, exclusion from public administration of persons with extremist tendencies, and the creation of political police to control anti-democratic and anti-constitutional activities (Loewenstein 1937b: 638–658).

2. Armoured information

It should be noted that many would-be autocrats (populists) or foreign actors (including Russian services and Kremlin elites) may wish to manipulate information in order to pursue their particular goals. Below, the author discusses how trends will emerge in the world that (unconsciously or consciously) project reality, including a long-term strategy contributing to the defence against disinformation threats and online information manipulation that destabilise the quality of democracy. As already noted, the author proposes to name such a global trend as a set of structural features of so-called “armoured information.”

The focus of this publication is not on issues that are relevant to cybersecurity design for certain reasons, such as: combating fake news using computational intelligence techniques, detecting fake news online using machine learning techniques, systematic mapping research, etc. In other words, the so-called technical aspects were not taken into account. **In this part, the author discusses the current trends (phenomena) in which state and non-state actors, such as NGOs or social networks, contribute to protection against potential opponents of democracy. In a broader perspective, this can be called the effect of the ongoing processes of globalization.**

As Federica Liberini, Michela Redoano, Antonio Russo, Angel Cuevas and Ruben Cuevas note, social media such as Facebook, X (Twitter) and YouTube have recently become indispensable tools for political agitation (Liberini, Redoano, Russo, Á. Cuevas, R. Cuevas 2020: 2). According to several reports, these platforms could have played a decisive role in the outcome of the two decisive votes in 2016: the referendum in the UK on Brexit in

the European Union (EU) and the presidential election in the United States.³ The growing importance of social media shows that they are an effective channel of political communication that affects the quality of functioning of democratic institutions.⁴ However, direct evidence of the impact of social media on voter behaviour during political campaigns is still limited.

Thanks to advances in technology and the widespread availability of user-generated data (including information on individual interests through so-called “cookie policy”), platforms such as Facebook, X (Twitter), Instagram, YouTube and even TikTok enable politicians to reach voters with a very high degree of precision that was probably not possible before. This phenomenon is generally referred to as microtargeting, which has contributed to the growing role of social media in the global political arena.

3. Constitutional options to restrict freedom of speech

Many CEE legislators recognise that the constitution can limit freedom of speech to a limited extent, eliminating only manifestations of its abuse in public places (or in virtual space) and only in relation to the most constitutionally relevant entities. However, it does not restrict this freedom in such a way as to prevent the issuing of assessments, opinions or even criticism of these entities, and therefore does not suppress public discourse. This means that the essence of freedom of speech is not violated, and the restriction imposed, justified by the premise of public order, does not violate the basic principles of democracy.

It is worth mentioning that the task of the legislator in a democracy is to create a legal order that allows relatively peaceful coexistence of individuals who differ in their views. On the other hand, an attempt to introduce amendments to the Constitution that would restrict freedom of expression

³ E.g., The US Senate Special Committee on Intelligence has published the second volume of its report on Russian campaigning and interference in the 2016 US election (see (U)Report 2016).

⁴ According to a report published in October 2018 by the UK Parliament’s Digital, Culture, Media and Sport Special Committee investigating social media manipulation during the election, an unknown organisation spent more than £250,000 on Facebook adverts in 2018 that reached more than 10 million people in the UK and pushed for a much harsher Brexit than by then Prime Minister Theresa May.

would constitute a clear violation of the basic law and would provoke considerable opposition.

Introducing constitutional changes in this matter may sound like a panacea for the challenges described above. However, the attempt to introduce amendments in this matter is hampered by the complicated procedure for amending the constitution and the mechanisms for securing it. As a result, such actions can trigger one of two unintended legal and political consequences. The constitution may be exchanged in its entirety, as such an amendment need not comply with the formal rules of revision (Landau, Dixon 2015: 859–890), or it may lose its binding force and simply not be followed in practice (Contiades, Fotiadou 2013: 427–478). Therefore, the legislator must take into account the full range of factors that could impede or even threaten the constitutional legal order and the rule of law. Therefore, such a debate remains open to lawyers, whose goal is to find ways to optimize, rather than maximize, the difficulty of changing constitutional rules.

4. Restricting internet and social media freedom by authoritarian states

Facebook, Instagram, X (Twitter) and YouTube, despite their huge popularity, are not available everywhere in the world. Some countries restrict or block access to social media. The main reason is that social media offers many opportunities for actors, but in certain situations, it can pose a threat to the stability of the regime and its legitimacy. Their significant influence and the dynamic spread of the information contained in them make access to such services not always well received. Therefore, the authorities of some countries decide to restrict or block their use (in particular, this applies to the most popular platforms such as Facebook or X (Twitter), without which it is currently difficult to imagine communication). In most cases, the reason for such radical decisions is to protect the political system. For some regimes, it is inconvenient for photos or intra-state information to reach other users. Such regimes are in China, where residents are not allowed to use Facebook, X (Twitter), YouTube or Google. China is one of the most restrictive countries on the internet. The censors blocked well-known websites because, according to the regime, they were used to coordinate anti-government protests. In North Korea, access to the most

popular social networks (Facebook, YouTube, X (Twitter)) is also blocked, which is justified by the fact that they are controlled by external entities. Incidents related to the blocking of Facebook, X (Twitter) and YouTube also occurred in Turkey. In the wake of various political events in Turkey, Recep Tayyip Erdoğan decided to obstruct access to websites for many hours, as the flow of information coming from Western countries could be detrimental to the local authorities. In Ukraine, access to sites such as VKontakte, the equivalent of Facebook, Odnoklassniki and Yandex, a search engine similar to Google, was blocked for three years by a decision of former President Petro Poroshenko in November 2016. The Ukrainian authorities have acknowledged that they serve Russian propaganda activities and the collection of information about Ukrainian citizens. The Middle East is also facing some restrictions. Iran's authoritarian government, in a bid to control the flow of information, has blocked access to popular sites including Facebook, X (Twitter) and Instagram. The case of Vietnam is also interesting in this regard. Officially, the authorities of this state do not block access to Facebook, but from time to time users complain about accessibility problems, interruptions in the functioning of the site or technical works that are ordered by the government (Kuchta-Nykiel 2017).

5. The role of social networks in building an armoured democracy

The above actions on the part of authoritarian state institutions prompt a rational reflection on the possibility of using the same solution by democratic states for defence. Many cases can be identified where politicians or citizens in a democratic state have had their access to websites restricted or blocked.

An example of this is the blocking of the account of Donald Trump for two years by the owners of popular social networks Facebook and Instagram because in their forums he questioned the results of the elections and called for violence, contributing to the attack on the seat of the US Congress and the deaths of innocent citizens in January 2021. Donald Trump was also blocked on X (Twitter), YouTube and Snapchat (Polsatnews.pl 2021).

The issue of the suspension of D. Trump's accounts divided society in the United States, sparking a heated debate. Some citizens were happy that the

platforms calmed D. Trump, while others spoke of an attack on freedom of speech. This is a natural reaction for citizens living in a democratic system since the mechanism of blocking websites poses a risk to freedom of speech and access to information. However, actions of this kind by social networks show that online platforms have long belonged to the public sphere, which stands guard over public order and democratic values adopted in Western civilizations.

By not accepting groups or organisations that promote violence or attack people because of characteristics protected by law, Facebook,⁵ Instagram and X (Twitter) blocked a number of such accounts between 2016–2022. These include the Facebook profile of the Polish nationalist movement (2016) or the account of the National-Radical Camp (ONR) in Ukraine (2019). In 2019, Facebook has also blocked accounts linked to far-right populist organisations, including the British National Party (BNP) and the English Defence League (EDL). In 2020, Facebook removed the page of Polish populist Janusz Korwin-Mikke, and in 2022 blocked access to his political party – The Confederacy (Konfederacja). In the same year, X (Twitter) blocked the account of Marjorie Taylor Greene, a Republican member of the House of Representatives, who in November 2021 was first elected to the United States Congress. This means that social networks are taking over the central platform of communication in the modern world, becoming at the same time agencies of *fake news* to combat illegal content (e.g., incitement to violence, hate speech), hitting users and political organisations whose activities are not only illegal but also threaten democratic values and polarise societies.

⁵ Facebook blacklist divides entities into three different levels, corresponding to the gradation of the threat level. The third level consists of militarized social movements and conspiracy groups that promote violence, and private individuals and groups that promote hatred. The second level consists of entities that commit violence against representatives of public administration or the military, but generally do not direct it against the civilian population. The first level covers terrorist organisations promoting hatred or criminal activity, linked to the organisation or incitement to violence against civilians, persistent dehumanisation or incitement to violence against persons on the basis of their protected characteristics; it also covers the involvement in regular criminal activity.

6. Information defence mechanisms

When a would-be autocrat or outside agents try to undermine the independence of some actors, political institutions, or political system, it is important to know who has the right – and perhaps also the duty – to take steps against such actions.

From the above analysis, it follows that such a role can be taken by the social networks themselves, which are taking more and more decisive steps in this direction. Similarly, democratic states contribute to this trend – in order to protect their system and citizens. An example is the solutions taken by, among others, the United States, which blocked the websites of Iranian state media in 2021 (Dziennik.pl 2021). This trend was most evident after the Russian military aggression in Ukraine in February 2022. The dynamics of events in the field of International Security gave social networks and political actors an impetus to action.

Sanctions imposed by Western countries have increasingly affected ordinary citizens of Russia. However, the media could still spread propaganda about the war in Ukraine also outside Russia (Musiał-Karg, Łukasik-Turecka 2023: 13–14). This is why the EU and the United States are trying, to the best of their ability, to stop *fake news* and the phenomenon of disinformation. EU member states, the United Kingdom, the United States, Australia and Canada have decided to block Russian TV channels from broadcasting their propaganda. Now also Facebook, X (Twitter) and Google are going in this direction and blocking Russian media on their sites (Bankier.pl 2022). However, this is not a total block, but a geolocation block, which means that stations such as Russia Today cannot publish content on X (Twitter) in many European countries (dailyweb.pl 2022). At the beginning of the war, YouTube blocked access to Russian-funded channels. The same goes for other accounts, including Sputnik TV. All this is in response to the sanctions imposed by the EU against Russia.

The actions taken by state and non-state actors are aimed at reducing the risk of Kremlin propaganda and at increasing resistance to authoritarianism. As Lithuanian Minister of Foreign Affairs, Gabrielius Landsbergis noted: “Nowadays, the most obvious ‘front line’ of authoritarianism – the border between the free world and the enslaved zones – is located in Ukraine. Putin does not even hide that his war is not against Ukraine, but against democracy as such, which he calls the ‘collective West’. Autocrats try to create the illusion that they are the future and seek to rebuild the international order

according to their own imagination” (Ministerstwo Spraw Zagranicznych Republiki Litewskiej 2022).

Analysing the above trend, which mobilizes supporters of democracy and coordinates actions to increase resistance to authoritarianism, it is clear that it becomes even more relevant after Russia began the war in Ukraine and the intensification of the interaction of authoritarian forces of such regimes as China, Iran, Syria, Venezuela, Belarus and Hungary.

The classical approach assumes that armoured democracy can be seen as a useful category, both theoretical and practical, whose main goal is to preserve the regime by legally eliminating its opponents. They can (and do) affect (aggressively) fundamental civil rights and freedoms, including freedom of the press. From a historical point of view, we have never seen such a large number of Democratic states that stand in solidarity and unite to successfully use the latest tools of armoured democracy. This will be relevant in the context of future electoral processes, and especially during the election campaign period, when autocrats, populists or foreign forces will try to violate, undermine and even interfere in democratic elections. It also means that armoured democracy is experiencing its renaissance (this concept has lost popularity in the last few decades).

The idea behind the fight against disinformation is that any enemy of democracy who wants to use the media for their own purposes can be immediately removed from access. The first step towards this is the fact that social networks themselves and state services increasingly monitor the activity of users of the network, which undoubtedly represents an invaluable information value for its protection. The interest in and tracking of social networking content is also not concealed by US law enforcement agencies, which view such efforts as a form of identification and early warning of any threats to public and national security (Waters 2012).

It is tempting to design a version of the armoured information model, on the basis of which any member of the executive branch proposing to restrict media freedom, judicial independence or the freedoms of civil society organisations would automatically lose access to the media. In contrast, the information monitoring system may be of concern to online privacy advocates because, under the proposed model, it will be designed to increasingly monitor specific individuals – which will serve to detect content that could signal activities that threaten democracy and its order. However, it is necessary to pay attention to many details. First, this practice clearly resembles the methods used during the Cold War, through which

the content of Foreign Press articles or radio and television broadcasts was subjected to similar analysis when the West defended its political system against the communist system (CBC 2012). Secondly, the potential manipulations of virtual networks that occur do not remain within the exclusive reach of government special services. Indeed, access to *spyware* (shortened equivalent to *spy software*), which enables the collection and processing of information about users' activities without their approval, can be found in the case of political and economic actors as well as private network users (Mider 2008: 353). Third, social media – despite the freedom to choose information channels – reinforces polarizing tendencies in the perception of reality, thereby limiting the informational dimension of the media. The tendency to limit the field of establishing relations and searching for information only to a group of people and views similar to our own will make it possible to divide citizens into those with authoritarian views and those with democratic views.

The negative and positive features of the design of this model were presented one after another, but they are interdependent. Although each proposal can be implemented on its own, it is suggested that many of them can act as a supplement rather than a substitute. Moreover, the *de facto* independence of social networks in the pragmatic dimension of obtaining data from microblogging platforms finds confirmation in real situations of a political nature. It seems that the optimal solution is cooperation with political actors, which may be a necessary condition for the implementation of the concept of armoured information as an element of armoured democracy. Hence the idea that the state and private sectors can jointly develop effective mechanisms and ways to combat disinformation, which may in the long term determine the effects of electoral competition, as well as their impact on the political consciousness of users who remain the object of manipulation and verbiage. Not surprisingly, it is becoming increasingly common for state services to intervene and become more active on social media. It is highly likely that this phenomenon will intensify, as from year to year we notice the increased activity of the Kremlin in the use of multidimensional hybrid activities (informational, military, political, economic) in order to influence the results of elections in different countries.

7. Three-dimensional model of armoured information

Institutional environment (micro-scale)

As regards the desirable features of the armoured information model, it is to be assumed that the activity of social organisations and citizens interested in cooperation will be important in order to ensure the fairness of the electoral process in the coming years. In addition, the creation and expansion of so-called state and international institutional cooperation is important in such a model. It will be important to centralise the leadership structure responsible for responding to the cyber crisis situation in a given country, for the overall cyber security strategy and its coordination. Following the example of Estonia, within the framework of government administration, separate cells responsible for managing cyber crises can be created.

Education and infrastructure environment (micro-scale)

A further element of such a model will be the adoption of a comprehensive and inclusive agenda, favouring non-governmental actors, which should play an important and active role in cyber crisis situations. To this end, governments should place particular emphasis on mobilising civil society by devoting a significant part of the state budget to educating citizens about risks and promoting an understanding of the essence of information.

International environment (macro-scale)

An important element of the proposed model is also the interaction of a given democratic state with the international community. To this end, political elites need to build international cooperation in the cybersecurity sphere and even encourage citizens of other countries to become volunteers, among others, enabling them to build a digital identity under the vision: "a country without borders."

Parallel considerations relate to the development and promotion of international information security mechanisms, including in bilateral, regional and multilateral institutions between regional democratic states. This can be expressed by seeking to build relationships between government departments to strengthen links between each country's central cybersecurity

coordinating bodies and by regularly exchanging information on good practices in protecting national critical infrastructure. It will also be important for the EU to take a position on unacceptable interference in elections and disinformation and develop legislation to prevent hybrid threats.

Armoured information activities are part of a broader strategy that can achieve the following effects:

1. A new way of fighting authoritarian forces.
2. Stopping the expansion of the wave of populists and autocrats to other countries or regions in the geopolitical dimension.
3. Development of international cooperation between democratic states based on bilateral relations and at the level of collegial supranational institutions; the European region as a community of armoured democracy.
4. Integration and activity of social organizations and citizens to strengthen the sense of civic community; citizens will become better consumers/recipients of news, and awareness of democratic mechanisms will increase.
5. Strengthening the democratic society of the EU.
6. Strengthening the democratic character of elections and their procedures and the quality of democracy in the country.

8. Discussion

The following table shows the similarities and differences between armoured democracy, armoured constitutionalism, and armoured information. The most significant common element is the desire of all three concepts to preserve the *status quo* of the democratic system. If democracy is protected by the constitution and information (i.e. freedom of speech), it can be argued that armoured information is a more comprehensive and flexible concept. But if we compare the time of implementation of this action in all three concepts, as presented in the table, it becomes clear that they have a completely different goal.

Table. Main features of armoured democracy, armoured Constitution and armoured information

Concept	Armoured democracy	Armoured constitution	Armoured information
Primary objective:	preserving democracy	preserving democracy	preserving democracy
Actions in the long term:	fighting anti-democratic forces before they become too strong	preventing the government from violating the constitution	prevention of activity of anti-democratic forces in virtual space
Protecting democracy from actors:	enemies of democracy, government	governments that seek to violate the constitution or use it for their particular purposes; various actors, including the judiciary, civil society, press	enemies of democracy, foreign services, populists, state and private actors (trolls)
Methods of struggle:	prohibition of parties (and possibly other associations); restriction of freedom of speech; restriction of the right to association	difficulties in amending the constitution; strengthening the veto; introduction of a parliamentary system at the expense of the president	surveillance by security services and social organisations of profiles and accounts on social networks of undemocratic entities (deleting accounts and posts, banning); active and regular activities aimed at informing about entities (non-democratic forces), their activities and activities in the internet space; restriction of freedom of expression

Source: own study.

While armoured democracy aims to prevent anti-democratic forces from coming to power, armoured constitutionalism tries to design the constitutional order in such a way that it can withstand anti-democratic actions on the part of officials. The task of armoured information, on the other hand, is to prevent the activity of anti-democratic forces, thereby limiting the field of action and depriving them of the necessary means to realize their intentions.

It should be noted that in the literature of the subject, a lot of space has already been devoted to the discussion of possible abuses in an armoured democracy. Possible misuse of armoured information should also be considered. First, the authorities of social platforms and state services have the power to interfere with the content processed by millions of users. Secondly, such powers bring tangible benefits in terms of content security.

Thirdly, these actors have the ability to take control of a person, social groups and even states.

It is important to clearly articulate a set of assumptions that have been at the heart of any consideration so far, namely that the information to be protected serves to protect the interests not only of a powerful elite but also of the state and its social system, which should be adopted through fair and transparent procedures. It is also important that the protection of information is widely seen as right and necessary.

As indicated at the beginning of this article, there are countries that have already adopted all the features of the armoured information model proposed by the author (i.e. Estonia); others are at the stage of consideration or implementation (in particular EU countries). Systematic data on their use are already available. Since the annexation of Crimea by Russia in 2014 and the subsequent invasion of Ukraine in 2022, this process has definitely accelerated and democratic states are considering what legal, institutional or technical solutions should be put in place to safeguard the integrity of the electoral process and the quality of the democratic system. It is also important to specify (challenges) previously proposed design features for the armoured information model in the context of restrictions on freedom of speech:

1. **from a technical point of view**, it concerns the restriction of activity on social networks (e.g., through limits on followers and observations, posting, likes/follows, use of #hashtags; limits on video posts, comments and commenting, accounts, news settings; rules on live streaming; message limit);
2. **from a legal point of view**, internet companies and those involved in the social media field, in cooperation with political actors and social organisations, will be forced in countering disinformation to create a legal framework to combat hybrid threats;
3. **from a political point of view**, it will become important to find effective diplomatic means, especially among EU countries, in building a collective defence, taking into account a range of political, historical and cultural factors;
4. **from a social point of view**, public education and confidence-building in political and private institutions will be important.

Conclusions

The proposed model of the concept of armoured information is aimed at limiting damage and neutralizing the impact of anti-democratic forces. However, armoured information may differ conceptually from armoured democracy, which seeks to keep enemies of democracy out of government. At the same time, it may represent a new method of combating authoritarian internal or external forces.

This article has also attempted to present this concept as a process that can be methodically implemented and which, in order to protect the political system, will inevitably progress on a global scale. This analysis also attempts to determine the effectiveness of the proposed concept in identifying (suggesting) the essential features of such a model to make it resistant to the reliability of Information (media) in such a way that it is less susceptible to internal and external interference. Among other things, a three-dimensional model of armoured information was proposed, which would be based on three dimensions: the institutional environment, the educational-infrastructure environment and the international environment. This model assumes a comprehensive and integrated system of strategy for building armoured information in a given state.

In order to estimate the effects empirically as a unit of analysis, a period is taken in which individual leaders remain at the helm of the government without interruption. The effectiveness of many of the proposed features of such a model could not be demonstrated empirically. Of particular importance are the many factors of information resilience that have been presented and evaluated in this analysis, and all this brings us closer to a concept that is gradually becoming more important in practice.

The proposed simple empirical model may not be able to capture the complexity of constraints in the real world. Its effectiveness depends on the introduction of strategically important elements of the constitutional, technical, political and social order. Although this analysis has attempted to capture different levels of complexity by examining the effectiveness of the implementation of armoured democracy. It becomes important to further study this problem in different groups of countries. In fact, it may be necessary to analyse the actual institutions to ultimately find any effects. Therefore, future research should also address whether legal, institutional, political (international) and social practices are crucial to the implementation of the proposed model: if trust between government and citizens is sufficiently high, detailed and long, then constitutional provisions or technical aspects may be unnecessary.

References

- Bäcker, R., J. Rak (2019), *Trajektoria trwania opancerzonych demokracji* [The Trajectory of Armoured Democracies], „*Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem*” 41(3): 63–82.
- Bankier.pl (2022), *Facebook, YouTube i Google blokują rosyjskie media państwowe. Inni szykują się do blokady* [Facebook, YouTube and Google Block Russian State Media. Others Are Preparing to Block], <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Amerykanscy-giganci-technologiczni-blokuja-rosyjskie-media-panstwowe-8289327.html> (5.04.2023).
- Butcher, P. (2019), *Disinformation and Democracy: The Home Front in the Information War*, „European Policy Centre,” https://www.epc.eu/content/PDF/2019/190130_Disinformationdemocracy_PB.pdf (5.05.2023).
- Bryjka, F. (2022), *Rosyjska dezinformacja na temat ataku na Ukrainę* [Russian Disinformation on the Attack on Ukraine], Polski Instytut Spraw Międzynarodowych. Komentarz [The Polish Institute of International Affairs. Commentary], <https://pism.pl/publikacje/rosyjska-dezinformacja-na-temat-ataku-na-ukraine> (5.06.2023).
- CBC (2012), *FBI Seeks Social Media Data Mining Tool*, <http://www.cbc.ca/news/technology/story/2012/02/13/technology-fbi-social-media-app.html?cmp=rss&partner=skygrid> (5.06.2023).
- Contiades, X., A. Fotiadou (2013), *Models of Constitutional Change*, [in:] X. Contiades (ed.), *Engineering Constitutional Change: A Comparative Perspective on Europe, Canada and the USA*, (London-New York: Routledge): 417–468.
- dailyweb.pl (2022), *Twitter włącza w Europie geoblokady dla rosyjskich mediów* [Twitter Turns on Geoblocks for Russian Media in Europe], <https://dailyweb.pl/twitter-wlacza-w-europie-geoblokady-dla-rosyjskich-mediow/> (5.06.2023).
- Dziennik.pl (2021), *USA blokuje strony internetowe irańskich mediów państwowych* [US Blocks Iranian State Media Websites], <https://technologia.dziennik.pl/internet/artykuly/8195847,usa-blokada-strony-internetowe-iran.html> (7.06.2023).
- Fraszka, B. (2020), *Państwa bałtyckie a rosyjskie zagrożenie* [The Baltic States and the Russian Threat], Warsaw Institute. Raporty specjalne, <https://warsawinstitute.org/pl/panstwa-baltyckie-rosyjskie-zagrozenia-hybrydowe/> (7.06.2023).
- Kuchta-Nykiel, M. (2017), *Ograniczanie wolności internetu i social media. Co władza może zrobić, by utrudnić komunikację?* [Restricting Internet and Social Media Freedom. What Can the Authorities Do to Hinder Communication?], <https://socialpress.pl/2017/07/ograniczanie-wolnosci-internetu-i-social-media-co-wladza-moze-zrobic-by-utrudnic-komunikacje> (16.06.2023).
- Landau, D., R. Dixon (2015), *Constraining Constitutional Change*, „*Wake Forest Law Review*” 50(4): 859–890.

- Legucka, A. (2022), *Russian Disinformation: Old Tactics and New Narratives*, [in:] A. Legucka, R. Kupiecki (eds.), *Disinformation, Narratives and Memory Politics in Russia and Belarus*, (Abingdon-on-Thames–New York: Routledge). DOI: 10.4324/9781003281597-3.
- Liberini, F., M. Redoano, A. Russo, Á. Cuevas, R. Cuevas (2020), *Politics in the Facebook Era. Evidence from the 2016 US Presidential Elections*, CESifo Working Paper, (Munich: Center for Economic Studies and Ifo Institute).
- Loewenstein, K. (1937a), *Militant Democracy and Fundamental Rights*, „I. American Political Science Review” 31(3): 417–432.
- Loewenstein, K. (1937b), *Militant Democracy and Fundamental Rights*, „II. American Political Science Review” 31(4): 638–658.
- Łukasik-Turecka, A., M. Malužinas (2023), *Digital Disinformation During the 2020 Parliamentary Elections in Lithuania*, [in:] M. Musiał-Karg, Ó.G. Luengo, *Digital Communication and Populism in Times of Covid-19. Cases, Strategies, Examples*, (Cham: Springer): 75–89. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-33716-1_6.
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych Republiki Litewskiej [Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania] (2022), *W Wilnie oficjalnie utworzono kohortę, która zwiększy odporność na autorytaryzm* [A Cohort Has Been Officially Formed in Vilnius to Increase Resistance to Authoritarianism], <https://urm.lt/default/pl/news/w-wilnie-oficjalnie-utworzono-kohorte-ktra-zwiekszy-odporno-na-autorytaryzm> (9.06.2023).
- Mider, W. (2008), *Partycypacja polityczna w internecie. Studium politologiczne* [Political Participation on the Internet. A Political Science Study], (Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa).
- Musiał-Karg, M., A. Łukasik-Turecka (2023), *Disinformation in the Media Space during the War in Ukraine: How did Kremlin’s Fake News Blame Ukraine, the USA and NATO for the Invasion*, [in:] M. Musiał-Karg, N. Lubik-Reczek (eds.), *The War in Ukraine. (Dis)Information-Perception-Attitudes*, (Berlin: Peter Lang): 13–38.
- Polsatnews.pl (2021), *Facebook na dwa lata zablokował konto Donalda Trumpa* [Facebook Blocked Donald Trump’s Account For Two Years], <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2021-06-05/facebook-na-dwa-lata-zablokowal-konto-donald-trump/> (6.05.2023).
- Schopflin, G. (1994), *Postcommunism: The Problems of Democratic Construction*, „Deadalus” 123(3).
- Świerczek, M. (2019), *Maki-Miraz, czyli sowiecka sztuka dezinformacji* [Maki-Miraz, or the Soviet Art of Disinformation], „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 21: 191–207.
- (U)Report (2016) of the Report 116-XX Select Committee on Intelligence United States Senate on Russian Active Measures Campaigns and Interference in the 2016 U.S. Election. Volume 2: Russia’s use of Social Media with Additional

- Views, <https://www.intelligence.senate.gov/sites/default/files/documents/ReportVolume2.pdf> (15.06.2023).
- Waters, G. (2012), *Social Media and Law Enforcement. Potential Risks*, „FBI Law Enforcement Bulletin” 11, <http://www.fbi.gov/stats-services/publications/law-enforcement-bulletin/november-2012/socialmedia-and-law-enforcement> (15.06.2023).
- Visualcapitalist (2022), Mapped: The State of Global Democracy in 2022, <https://www.visualcapitalist.com/mapped-the-state-of-global-democracy-2022/> (15.06.2023).

Informacja opancerzona jako obiecująca koncepcja ograniczająca dezinformację – nowy element demokracji opancerzonej?

Armoured Information as a Promising Concept to Reduce Disinformation – a New Element of Armoured Democracy?

MARTINAS MALUŽINAS

Dr, Politechnika Koszalińska, e-mail: martinasmaluzinas@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-2772-9534>

Streszczenie: Celem artykułu jest przedstawienie koncepcji informacji opancerzonej, której podstawowym zadaniem jest ochrona przekazywanych danych (informacji). Artykuł podejmuje próbę ukazania ścisłego związku idei informacji opancerzonej z kategorią demokracji opancerzonej czy z niedawno powstałą kategorią konstytucji opancerzonej. Cechą wspólną wyróżnionych koncepcji jest dążenie do zachowania porządku politycznego, a szczególnie jego strukturalnych elementów, jakimi są demokracja i jej procedury. Dokonuje się to poprzez ochronę rzetelnej informacji ukazującej całościowy, obiektywny obraz opisywanej rzeczywistości, co z kolei przekłada się na lepszą jakość demokracji i jej zabezpieczenie w danym państwie.

Słowa kluczowe: informacja, informacja opancerzona, demokracja opancerzona, demokracja, autorytaryzm

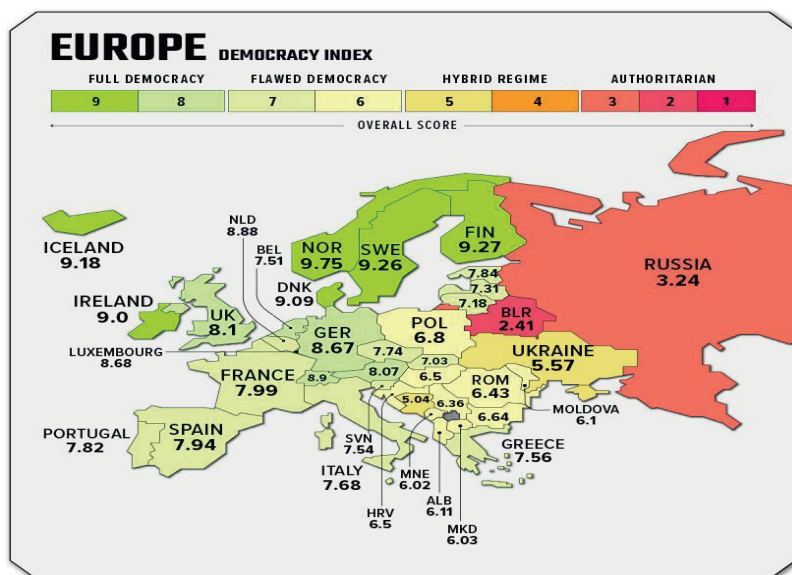
Abstract: The aim of this article is to present the concept of armoured information, the primary task of which is to protect transmitted data (information). The article attempts to show the close relationship between the concept of armoured information and the category of armoured democracy or the recently developed category of armoured constitution. The common feature of the distinguished concepts is the aim to preserve the political order, especially its structural elements, which are democracy and its procedures. This is done by protecting reliable information showing a comprehensive, objective picture of the reality described, which in turn translates into a better quality of democracy and its protection in the respective country.

Keywords: information, armoured information, armoured democracy, democracy, authoritarianism

Jak wskazuje wielu badaczy demokracja w Europie od dłuższego czasu pozostaje pod silną presją. Przykładami państw, w których maleje szacunek władzy wykonawczej dla demokratycznych wartości i porządku konstytucyjnego są Węgry, Polska, Włochy, Słowenia i Czechy.

Punkt odniesienia stanowi powołanie się na wskaźniki demokracji oraz przestrzegania praw politycznych i obywatelskich, które potwierdzają, że niniejsze obserwacje wpisują się w szerszy trend. Analizując globalny indeks demokracji¹ według regionu – stan na 2022 r. – należy zauważyć, że w regionie Europy Środkowo-Wschodniej (EŚW) nie ma krajów należących do kategorii pełnej demokracji.

Faktem jest, że dwa kraje (Rosja i Białoruś) uważa się za „reżimy autorytarne”, dwa państwa (Ukraina i Węgry) są reżimami hybrydowymi, zaś dziewięć krajów (Litwa, Łotwa, Estonia, Rumunia, Bułgaria, Czechy, Polska, Słowacja i Słowenia) uznawanych jest za kraje o wadliwej demokracji. Jeśli chodzi o Węgry, to podkreśla się, iż ewoluowały one z kategorii państw wadliwej demokracji w kierunku demokracji hybrydowej (zob. rysunek).

Rys. Indeks demokracji (Democracy Index) dla państw europejskich w 2022 r.

Źródło: opracowanie na podstawie Visualcapitalist 2022.

¹ Tegoroczny raport Democracy Index opracowany przez niezależny zespół ekspertów Economist Intelligence Unit (EIU) jest jedną z takich prób zaimplementowania oceny państw na podstawie stopnia, w jakim odpowiadają one ideałom demokracji.

Wynik dla Ukrainy spadł do 5,57, co oznacza, że stała się ona państwem o reżimie hybrydowym. Wynik Rosji również spadł do 3,24, utrzymując status reżimu autorytarnego. Należy zauważyć, że opracowany raport EIU został opublikowany przed rozpoczęciem inwazji Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r., a trwający konflikt militarny na pewno wpłynie na wyniki w przyszłym raporcie.

Po części można zatem zgodzić się z tezą George'a Schopflina, który twierdzi, że postkomunizm nie jest tylko stanem przejściowym, ale może być kluczowym elementem polityki regionalnej podczas próby przewidywania przyszłości państw z nim związanych. Oznacza to, iż państwa EŚW wciąż doświadczają postkomunizmu, a nawet odrotu od demokracji (Schopflin 1994: 128–130).

Porównując grupy państw Europy Zachodniej z państwami EŚW, można stwierdzić, że wyższą jakość kryterium demokracji spełniają takie państwa, jak: Norwegia, Finlandia, Szwecja i Islandia. Znaczące pogorszenie w tym regionie miało miejsce w Hiszpanii; kraj ten jest obecnie uważany za wadliwą demokrację. Państwa Europy Zachodniej w odniesieniu do EŚW cechują się wyższą średnią, co świadczy o wyższej jakości demokracji w tym regionie.

Dwa lata po tym jak świat dotknęła pandemia, zauważalne jest, że globalna demokracja znajduje się w coraz głębszym trendzie spadkowym. Jednakże często zapomina się, iż populizm stanowi jeden z czynników zagrażających i obniżających jakość demokracji w wielu państwach świata. Ważna jest również rosnąca rola *fake newsów* i dezinformacji, które wpływają destabilizująco na społeczeństwo i demokrację.

Dezinformacja to informacja zarówno fałszywa, jak i szkodliwa, mająca na celu szkodzić. Szczególnie państwa EŚW są coraz częstszym celem takich kampanii. W ostatnich latach dziesiątki starannie zaprojektowanych kampanii wyemitowało miliony celowo fałszywych i wprowadzających w błąd postów w internetowych przestrzeniach społecznościowych EŚW. Wynikający z tego zamęt, a tym samym problem w rozszyfrowywaniu faktów i oddzieleniu ich od fikcji wywarły destrukcyjny wpływ na zaufanie społeczne, krytyczne myślenie i zdolność obywateli do uczciwego angażowania się w politykę – siłę napędową funkcjonującej demokracji.

Stale rosnąca obecność fałszywych wiadomości w codziennym życiu powoduje spadek zaufania obywateli do mediów w regionie EŚW. W tym kontekście warto usystematyzować rodzaje dezinformacji. Klasyfikując charakter interwencji dezinformacji, wyróżnia się interwencję wewnętrzną lub zewnętrzną.

W przypadku pierwszym interwencja może pochodzić z kraju nadawcy. Zmanipulowane bądź sfalszowane informacje są rozpowszechniane przez hejterów i trolle, często służą też celom zarobkowym (np. zwiększeniu wpływu z reklam) albo propagandowym i politycznym. Ta ostatnia kwestia w wymiarze wewnętrznym sprawia, iż atrakcyjność dezinformacji dla nieliberalnych polityków lub populistów stanowi wygodne narzędzie dla ekstremistycznego dyskursu w celu konkurowania i ostatecznie wypierania racjonalnej, świadomej debaty.

W przypadku drugim interwencję można rozpatrywać w kontekście zewnętrznym, czyli jej źródłem mogą być podmioty zagraniczne. W tym kontekście Rosja jest wiodącym dostawcą kampanii dezinformacyjnych w grupie państw EŚW, prowadząc co najmniej kilka znanych operacji w subregionie. Opierając się na historycznej spuściźnie rosyjskiej (która ukuła termin *dezinformatsyia*), ukierunkowana taktyka dezinformacji w EŚW stała się adaptacją rosyjskiej strategii wojskowej „wojny hybrydowej” (Świerczek 2019: 191–207). Strategia ta wzmacnia i wykorzystuje podziały w docelowym społeczeństwie, sprzyjające fragmentacji i polaryzacji. Często celem jest nie tyle przekonanie, co zdezorientowanie obywateli. Tworząc w ten sposób fałszywe równoważności między demokratycznymi i niedemokratycznymi aktorami politycznymi, wywołuje rozczarowanie i apatię. Szczególnym celem służb rosyjskich jest podważenie wiarygodności procedur wyborczych, organów je organizujących oraz zaangażowanych w wybory sił politycznych. Według różnych raportów powyborczych w analizowanych państwach fałszywe informacje miały na celu zniechęcić wyborców do udziału w wyborach ze względu na zagrożenie COVID-19, zdyskredytować partie polityczne, aparat administracji wyborczej i zasiać niezadowolenie z funkcjonowania demokracji w tych państwach (Fraszka 2020: 7–9). Zauważa się również, że rosyjskie kampanie dezinformacyjne są ukierunkowane przede wszystkim na cel polityczny. Ponadto przesłania tych kampanii mają charakter antydemokratyczny, antyzachodni i antyoenzetowski. Na przykład państwa EŚW jako grupa państw przestrzeni postsowieckiej są regularnym celem prokremlowskich dezinformatorów. Szczególnym przykładem dezinformacji były rosyjskie ataki w trakcie parlamentarnej kampanii wyborczej na Litwie, Łotwie, Estonii, Słowenii czy w Czechach (Łukasik-Turecka, Malužinas 2023: 77). Wiele głośnych wydarzeń politycznych związanych z dezinformacją zachwiało zaufanie obywateli wyróżnionych państw do internetu jako potencjału związanego z ideą demokracji. Oznacza to, iż demokracje państw EŚW nie są odporne na zagraniczne czy wewnętrzne ingerencje, a ich rządy nie posiadają strategii na obronę procesów demokratycznych.

Pomimo iż istnieją na świecie inne ingerujące państwa lub aktorzy polityczni, to jednak w kwestii interwencji obcej to właśnie Rosja jest tym aktorem, o którym większość społeczeństwa myśli w pierwszej kolejności. Dość dużo w tym kontekście wiadomo również o rosyjskiej ingerencji w EŚW, której badacze poświęcają coraz więcej uwagi (Bryjka 2022: 5; Legucka 2022: 24–29). O ingerencjach lub interwencjach za pośrednictwem mediów społecznościowych, a nawet i tradycyjnych mówi się znacznie więcej od 2014 r., kiedy to w związku z aneksją Krymu przez Rosję relacje na linii Rosja–Zachód wyraźnie się pogorszyły.

W powyższym kontekście warto zadać pytanie badawcze: w jaki sposób można zaprojektować **wiarygodność informacji (mediów)**, aby były one mniej podatne na wewnętrzne i zagraniczne ingerencje w demokratyczne państwa (EŚW), a szczególnie mogłyby chronić przed złośliwą ingerencją w stale ewoluującym krajobrazie cyfrowym i rosnących trendach antydemokratycznych.

W prezentowanej analizie autor nie skupia się na kwestiach *stricto* cyberbezpieczeństwa, które stanowi przedmiot badań ekspertów z dziedziny cyberobrony. Jak twierdzi Paul Buther, odróżnienie faktu od fikcji wymaga dużego wysiłku lub specjalistycznej wiedzy. Rozczarowani wynikami obywatela mogą nawet stracić wiarę w samą demokrację (Buther 2019: 15). Zamiast tego autor zwraca uwagę na powszechny trend i jest zainteresowany opcjami projektowania informacji dostępnych dla społeczeństwa, które należy zabezpieczyć przed interwencjami, szczególnie w okresie procesów wyborczych (głównie w trakcie kampanii wyborczych), które mogą rzutować na przebieg i wynik wyborów oraz na stan demokracji danego państwa.

Celem niniejszego artykułu jest odniesienie się do każdej cechy projektu informacyjnego, która ma na celu ochronę informacji jako „informacji opancerzonej”, aby udokumentować jego ścisły związek z ideą „demokracji opancerzonej” lub niedawno pojawiającej się idei „konstytucji opancerzonej”². Informacja opancerzona obok dwóch przywołanych koncepcji ma wspólny cel, jakim jest zachowanie elementów porządku politycznego, czyli odpowiednio demokracji i jej procedur. Przez demokrację opancerzoną należy rozumieć wszelkie możliwe środki, które mają na celu obronić demokrację przed siłami antydemokratycznymi i zapewnić im przetrwanie w nowym środowisku społecznym (Bäcker, Rak 2019: 64).

² Nie można przypisywać sobie zasług za sformułowanie terminu „opancerzonej informacji” jako takiego. Jednakże w literaturze naukowej określenie to nie jest powszechnie używane przez badaczy i nie zyskało jeszcze rozgłosu w dyskursie publicznym.

Przywołane koncepcje różnią się jednak między sobą w wielu ważnych aspektach, takich jak m.in. ich czas – demokracja opancerzona stara się uniemożliwić siłom niedemokratycznym zdobycie władzy, podczas gdy konstytucja opancerzona usiłuje ograniczyć szkody, nawet jeśli wrogowie rządów prawa uzyskali polityczną władzę. **Natomiast informacja opancerzona, będąca potencjalnym elementem demokracji opancerzonej, będzie starać się w początkowym etapie wyeliminować poprzez pełne zidentyfikowanie występujących zagrożeń, wskazanie tych zagrożeń, podawanie do publicznej wiadomości.** W systemie demokratycznym trzeba mieć dobrze poinformowanych obywateli, aktorów odpowiedzialnych za ich realizację (rząd kontra aktorzy daleko poza rządem) oraz środki do osiągnięcia celu (zakaz działalności partii skrajnych, odpowiedzialność mediów, a także ograniczenia wolności zgromadzeń i ochrona konstytucji).

Niniejszy artykuł stanowi próbę ustalenia, na jakie medialne ograniczenia obywatele mogliby się zgodzić, aby ograniczyć polityków, służby zagraniczne czy inne podmioty, które mają na celu zwiększenie nieufności do instytucji i zasad demokracji w kraju. **Wskazanie trendów – i tak już powszechnie panujących – w których informacja opancerzona jest projektowana przez wiele serwisów społecznościowych, która przyczynia się do zapewnienia coraz bardziej niezawodnej ochrony jej jakości (możliwość ograniczenia jej zniekształcenia) przed niedoszłymi autokratami, populistami lub przed ingerencją zewnętrzną, może brzmieć jak wzniosły pomysł, ale być wartym naukowej eksploracji w dalszych dyskusjach nad teorią demokracji i jej umacniania.**

Podjęta analiza znajduje jedynie ograniczone dowody empiryczne na to, że zasady cenzurowania informacji są w stanie systematycznie zablokować polityków oraz podmioty zewnętrzne przed zniekształceniami informacji w danym kraju. Poniżej zostaną przytoczone fakty, gdzie taka praktyka jest w coraz większym stopniu obecna w celu zachowania ustroju demokratycznego.

1. Pojęcie demokracji opancerzonej

Głównym postulatem Karla Loewensteina, twórcy tego pojęcia, było uzbrojenie demokracji w narzędzia, które mogą posłużyć do zwalczania jej wrogów, by nie została zastąpiona przez rządy autorytarne (Loewenstein 1937a: 417–432). Najczęściej rozumiana jest ona jako system demokratyczny, którego celem nadrzędnym jest eliminowanie zagrożeń dla jej istnienia, zarówno

ze strony wrogów wewnętrznych, jak i zewnętrznych (Bäcker, Rak 2019: 64). Przyjęcie tego założenia skłania do konkluzji o adekwatności przetłumaczenia terminu *militant democracy* jako opancerzonej demokracji, czyli demokracji pełniącej funkcję defensywną – gotowej do obrony przed każdym możliwym zagrożeniem, ale też ofensywną, czyli demokracji zdolnej do ataku i zniszczenia bądź obezwładnienia przeciwnika w razie konieczności.

Dwa najbardziej znane środki wskazane przez K. Loewensteina to niezgoda na organizowanie imprez ekstremalnych oraz ograniczenie wolności zgromadzeń. Inne to zakaz tworzenia jednostek paramilitarnych, środki ostrożności przeciwko nielegalnemu użyciu broni palnej i innej broni, obarczanie redaktorów gazet odpowiedzialnością za doniesienia uznane za „wywrotową propagandę”, środki przeciwko podżeganiu do przemocy lub nienawiści wobec innych grup, wykluczenie z administracji publicznej osób o skłonnościach ekstremistycznych oraz utworzenie policji politycznej, która ma kontrolować działania antydemokratyczne i antykonstytucyjne (Loewenstein 1937b: 638–658).

2. Informacja opancerzona

Należy zauważyć, że wielu niedoszłych autokratów (populistów) czy podmiotów zagranicznych (m.in. rosyjskich służb i elit kremlowskich) może chcieć manipulować informacją, aby realizować swoje partykularne cele. Poniżej zostanie omówione, w jaki sposób pojawią się trendy na świecie, które (nieświadomie lub świadomie) projektują rzeczywistość, m.in. długoterminową strategię przyczyniającą się do obrony przed zagrożeniami dezinformacyjnymi i manipulacjami informacyjnymi w sieci, wpływającymi destabilizująco na jakość demokracji. Jak już zaznaczono, autor proponuje nazwać taki globalny trend jako zestaw konstrukcyjnych cech tzw. opancerzonej informacji.

Przedmiot zainteresowania autora niniejszej publikacji nie stanowią kwestie, które są z pewnych względów istotne dla projektowania cyberbezpieczeństwa, takie jak: zwalczanie fałszywych wiadomości za pomocą technik inteligencji obliczeniowej, wykrywanie fałszywych wiadomości online przy użyciu technik uczenia maszynowego, systematyczne badanie mapowania. Innymi słowy, nie zostały wzięte pod uwagę tzw. techniczne aspekty. **W tej części autor artykułu omawia panujące już trendy (zjawiska), w jakich podmioty państwowe i niepaństwowe, takie jak organizacje pozarządowe lub serwisy społecznościowe, przyczyniają się do ochrony**

przed potencjalnymi przeciwnikami demokracji. W szerszej perspektywie można to nazwać efektem zachodzących procesów globalizacji.

Jak zauważają Federica Liberini, Michela Redoano, Antonio Russo, Angel Cuevas i Ruben Cuevas media społecznościowe, takie jak Facebook, X (Twitter) i YouTube, w ostatnim czasie stały się niezbędnymi narzędziami do agitacji politycznej (Liberini, Redoano, Russo, Á. Cuevas, R. Cuevas 2020: 2). Według kilku raportów platformy te mogły odegrać decydującą rolę w kwestii wyników dwóch decydujących głosowań w 2016 r.: referendum w Wielkiej Brytanii w sprawie brexitu w Unii Europejskiej (UE) oraz wyborów prezydenckich w Stanach Zjednoczonych³. Rosnące znaczenie mediów społecznościowych pokazuje, że stanowią one skuteczny kanał komunikacji politycznej, który wpływa na jakość funkcjonowania instytucji demokratycznych⁴. Jednak bezpośredni dowód wpływu mediów społecznościowych na zachowanie wyborców w okresie kampanii politycznych jest nadal ograniczony.

Dzięki postępowi technologicznemu i szerokiej dostępności danych generowanych przez użytkowników (w tym informacji o indywidualnych zainteresowaniach poprzez tzw. politykę cookies) platformy takie jak Facebook, X (Twitter), Instagram, YouTube, a nawet TikTok umożliwiają politykom dotarcie do wyborców z bardzo dużym stopniem precyzji, co wcześniej prawdopodobnie nie było możliwe. Zjawisko to jest ogólnie określane jako mikrotargetowanie, które przyczyniło się do wzrostu roli mediów społecznościowych na światowej arenie politycznej.

3. Konstytucyjne możliwości ograniczenia wolności słowa

Wielu ustawodawców państw EŚW uznaje, iż konstytucja może w wąskim zakresie limitować wolność słowa, eliminując tylko przejawy jej nadużywania w miejscach publicznych (lub w przestrzeni wirtualnej) i to jedynie

³ Np. Senacka Specjalna Komisja ds. Wywiadu Stanów Zjednoczonych opublikowała drugi tom swojego raportu na temat rosyjskich kampanii i ingerencji w wybory w Stanach Zjednoczonych w 2016 r. (zob. (U)Report (2016)).

⁴ Według raportu opublikowanego w październiku 2018 r. przez Komisję Specjalną ds. Cyfryzacji, Kultury, Mediów i Sportu Parlamentu Wielkiej Brytanii badającą manipulację w mediach społecznościowych podczas wyborów, nieznana organizacja wydała w 2018 r. ponad 250 tys. funtów na reklamy na Facebooku, które dotarły do ponad 10 mln osób w Wielkiej Brytanii i naciskały na znacznie ostrzejszy brexit niż (wówczas) przez ówczesną premier Theresę May.

w odniesieniu do podmiotów najistotniejszych z konstytucyjnego punktu widzenia. Nie krępuje jednak tej wolności w sposób uniemożliwiający wydawanie ocen, ferowanie opinii czy wręcz krytykę tych podmiotów, a zatem nie tłumi dyskursu publicznego. Oznacza to, że istota wolności słowa nie zostaje naruszona, a wprowadzone ograniczenie, uzasadnione przesłanką porządku publicznego, nie narusza podstawowych zasad demokracji.

Warto wspomnieć, iż zadaniem ustawodawcy w demokracji jest stworzenie porządku prawnego umożliwiającego względnie spokojną koegzystencję jednostek różniących się między sobą w poglądach. Natomiast próba wprowadzenia poprawek w konstytucji, które ograniczałyby wolność słowa, stanowiłaby oczywiste naruszenie ustawy zasadniczej i wywołałaby spory sprzeciw.

Wprowadzanie zmian konstytucyjnych w tej materii może brzmieć jak panaceum na opisane powyżej wyzwania. Jednak próba wniesienia poprawek w tej materii jest utrudniona poprzez skomplikowany tryb zmiany konstytucji oraz mechanizmy ją zabezpieczające. W konsekwencji działania takie mogą wywołać jedną z dwóch niezamierzonych konsekwencji prawno-politycznych. Konstytucja może zostać wymieniona w całości, ponieważ taka zmiana nie musi być zgodna z formalnymi regułami nowelizacji (Landau, Dixon 2015: 859–890), albo może utracić swoją moc wiążącą i po prostu nie być przestrzegana w praktyce (Contiades, Fotiadou 2013: 427–478). W związku z tym ustawodawca musi uwzględnić cały zakres czynników, które mogłyby utrudnić, a nawet zagrażać konstytucyjnemu porządkowi prawnemu i praworządności. Stąd też taka debata pozostaje otwarta dla prawników, których zadaniem jest poszukiwanie sposobów optymalizowania, a nie maksymalizowania trudności w zmianach zasad konstytucyjnych.

4. Ograniczanie wolności internetu i mediów społecznościowych przez państwa autorytarne

Facebook, Instagram, X (Twitter) czy YouTube mimo swojej ogromnej popularności nie są dostępne w każdym miejscu na świecie. Niektóre państwa ograniczają bądź blokują dostęp do serwisów społecznościowych. Głównym powodem jest to, iż media społecznościowe dają podmiotom wiele możliwości, ale w pewnych sytuacjach mogą stanowić zagrożenie dla stabilności reżimu i jego legitymizacji. Ich znaczny wpływ oraz dynamiczne rozprzestrzenianie się zawartych w nich informacji sprawia, że dostęp do tego rodzaju serwisów nie zawsze jest dobrze

odbierany. Wobec tego władze niektórych państw decydują się na ich ograniczenie lub zablokowanie możliwości korzystania (w szczególności dotyczy to najpopularniejszych platform, takich jak Facebook lub X (Twitter), bez których obecnie trudno wyobrazić sobie komunikację). W większości przypadków przyczyną takich radykalnych decyzji jest ochrona systemu politycznego. Dla niektórych reżimów niewygodne jest, aby zdjęcia czy informacje wewnątrzpaństwowe docierały do innych użytkowników. Takimi przykładowymi reżimami są Chiny, gdzie mieszkańcy nie mają możliwości korzystania z Facebooka, X (Twitter), YouTube'a czy Google'a. Chiny są jednym z najbardziej restrykcyjnych państw względem internetu. Cenzura zablokowała znane portale, ponieważ wedle reżimu były one wykorzystywane do koordynowania antyrządowych protestów. Natomiast w Korei Północnej dostęp do najpopularniejszych portali społecznościowych (Facebook, YouTube, X (Twitter)) również jest zablokowany, co uzasadniane jest tym, że są one kontrolowane przez podmioty zewnętrzne. Incydenty odnoszące się do blokad Facebooka, X (Twitter) czy YouTube'a miały miejsce również w Turcji. Na fali różnych wydarzeń politycznych w tym kraju Recep Tayyip Erdoğan postanowił utrudnić dostęp do serwisów na wiele godzin, gdyż przepływ informacji pochodzący z państw zachodnich mógłby być niekorzystny dla tamtejszej władzy. W Ukrainie w listopadzie 2016 r. decyzją byłego prezydenta Petra Poroszenki zablokowano na trzy lata dostęp do takich serwisów, jak: VKontakte, czyli odpowiednika Facebooka, Odnoklassniki czy Yandex, czyli wyszukiwarki podobnej do Google. Ukraińskie władze uznały, że służą one rosyjskim działaniom propagandowym i gromadzeniu informacji na temat obywateli Ukrainy. Bliski Wschód również zmaga się z pewnymi ograniczeniami. Autorytarny rząd Iranu, chcąc kontrolować przepływ informacji, zablokował dostęp do popularnych serwisów, m.in. do Facebooka, X (Twitter) oraz Instagrama. Interesującym w tej kwestii jest również przypadek Wietnamu. Oficjalnie władza tego państwa nie blokuje dostępu do Facebooka, ale od czasu do czasu użytkownicy skarżą się na problemy z dostępnością, na przerwy w funkcjonowaniu strony czy prace techniczne, które są nakazywane przez rząd (Kuchta-Nykiel 2017).

5. Rola serwisów społecznościowych w budowaniu demokracji opancerzonej

Powyższe działania ze strony autorytarnych instytucji państwowych skłaniają do racjonalnej refleksji nad możliwością użycia tego samego rozwiązania

przez demokratyczne państwa w celu obrony. Można zidentyfikować wiele przypadków, kiedy politykom lub obywatelom w państwie demokratycznym ograniczono lub zablokowano dostęp do stron internetowych.

Przykład taki stanowi blokada na okres dwóch lat konta Donalda Trumpa przez właścicieli popularnych serwisów społecznościowych Facebooka i Instagrama, ponieważ na ich forach kwestionował on wyniki wyborów i nawoływał do przemocy, przyczyniając się do ataku na siedzibę Kongresu Stanów Zjednoczonych w styczniu 2021 r. i śmierci niewinnych obywateli. Donald Trump został zablokowany również na X (Twitter), YouTube i Snapchacie (Polsatnews.pl 2021).

Sprawa zawieszenia kont D. Trumpa podzieliła społeczeństwo w Stanach Zjednoczonych, wywołując gorącą debatę. Część obywateli cieszyła się z tego, że platformy uspokoiły D. Trumpa, inni mówili o zamachu na wolność słowa. Jest to reakcja naturalna dla obywateli żyjących w demokratycznym systemie, gdyż mechanizm blokowania stron internetowych stwarza ryzyko dla wolności słowa oraz dostępu do informacji. Jednakże działania tego rodzaju przez serwisy społecznościowe świadczą o tym, że platformy internetowe już od dawna należą do sfery publicznej, która stoi na straży porządku publicznego i demokratycznych wartości przyjętych w zachodnich cywilizacjach.

Nie akceptując grup ani organizacji, które promują przemoc lub atakują ludzi ze względu na cechy chronione przez prawo, Facebook⁵, Instagram oraz X (Twitter) w latach 2016-2022 zablokowały szereg takich kont. Można tu wymienić m.in. facebookowy profil polskiego ruchu narodowców (2016 r.) czy konto Obozu Narodowo-Radykalnego (ONR) w Ukrainie (2019 r.). W 2019 r. Facebook podjął także decyzję o zablokowaniu kont powiązanych ze skrajnie prawicowymi populistycznymi organizacjami, w tym Brytyjską Partią Narodową (BNP) oraz Angielską Ligą Obrony (EDL). W 2020 r. Facebook usunął stronę polskiego populisty Janusza Korwin-Mikkego, a w 2022 r. zablokowany dostęp jego partii politycznej – Konfederacji. W tym samym roku X (Twitter)

⁵ Czarna Lista Facebooka dzieli podmioty na trzy różne szczeble, odpowiadające stopniowaniu poziomu zagrożenia. Trzeci szczebel stanowią zmilitaryzowane ruchy społeczne i grupy konspiracyjne popierające przemoc oraz osoby prywatne i grupy afiszujące promowanie nienawiści. Drugi szczebel tworzą podmioty, które dopuszczają się przemocy wobec przedstawicieli administracji publicznej lub wojska, ale zasadniczo nie kierują jej wobec ludności cywilnej. W zakres pierwszego szczebla wchodzi organizacje terrorystyczne propagujące nienawiść czy działalność kryminalną, łączone z organizowaniem lub nawoływaniem do przemocy wobec ludności cywilnej, uporczywym odczłowieczaniem lub podleganiem do przemocy wobec osób na podstawie ich cech chronionych; odnosi się także do angażowania się w regularną działalność kryminalną.

zablokował konto Marjorie Taylor Greene, republikańskiej członkini Izby Reprezentantów, która w listopadzie 2021 r. po raz pierwszy została wybrana do Kongresu Stanów Zjednoczonych. Oznacza to, iż serwisy społecznościowe przejmują centralną platformę komunikacji we współczesnym świecie, stając się jednocześnie agencjami *fake newsów*, które mają na celu zwalczanie treści nielegalnych (np. nawoływanie do przemocy, mowy nienawiści), uderzanie w użytkowników i organizacje polityczne, których działalność jest nie tylko nielegalna, ale także zagraża wartościom demokratycznym i polaryzuje społeczeństwa.

6. Mechanizmy obronne informacji

Kiedy niedoszły autokrata lub zewnętrzne podmioty próbują podważyć niezależność któregoś aktorów, instytucji politycznych lub systemu politycznego ważne jest, aby wiedzieć, kto ma prawo – a być może także obowiązek – podejmować kroki przeciwko takim działaniom.

Z powyższej analizy wynika, że taką rolę mogą przejąć same serwisy społecznościowe, które w tym kierunku podejmują coraz bardziej zdecydowane kroki. Podobnie do tego trendu przyczyniają się – w celu ochrony swojego ustroju i obywateli – państwa demokratyczne. Przykład stanowią rozwiązania podjęte m.in. przez Stany Zjednoczone, które w 2021 r. zablokowały strony internetowe irańskich mediów państwowych (Dziennik.pl 2021). Trend ten najbardziej uwidocznił się po rosyjskiej agresji militarnej na Ukrainę w lutym 2022 r. Dynamika wydarzeń w obszarze bezpieczeństwa międzynarodowego dała serwisom społecznościowym i podmiotom politycznym impuls do działania.

Sankcje nakładane przez państwa zachodnie sprawiły, iż coraz mocniej dotykały one zwykłych obywateli Rosji. Jednak media ciągle mogły szerzyć propagandę na temat wojny w Ukrainie również poza granicami Rosji (Musiał-Karg, Łukasik-Turecka 2023: 13–14). Dlatego też UE czy Stany Zjednoczone starają się, w miarę swoich możliwości, aby powstrzymać *fake newsy* i zjawisko dezinformacji. Państwa członkowskie UE, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone, Australia czy Kanada postanowiły zablokować rosyjskie kanały telewizyjne, aby nie mogły przekazywać swojej propagandy. Teraz także Facebook, X (Twitter) czy Google idą w tym kierunku i blokują rosyjskie media w swoich serwisach (Bankier.pl 2022). Nie jest to jednak blokada całkowita, ale geolokalizacyjna, przez co stacje takie jak Russia Today nie mogą publikować na X (Twitter) treści w wielu europejskich krajach (dailyweb.pl 2022). Na początku wojny YouTube

zablokował dostęp do kanałów finansowanych przez Rosję. Podobnie wygląda sytuacja z innymi kontami, m.in. ze Sputnik TV. Wszystko w ramach odpowiedzi na sankcje, jakie wprowadziła UE wobec Rosji.

Działania podjęte przez podmioty państwowe i niepaństwowe mają na celu zmniejszenie ryzyka propagandy kremlowskiej i jednocześnie zwiększenie odporności na autorytaryzm. Jak zauważył litewski minister spraw zagranicznych Gabrielius Landsbergis: „Obecnie najbardziej oczywista «linia frontu» autorytaryzmu – granica między wolnym światem a strefami zniewolonymi – znajduje się w Ukrainie. Putin nawet nie ukrywa, że jego wojna toczy się nie przeciwko Ukrainie, a przeciwko demokracji jako takiej, którą nazywa on «zbiorowym Zachodem». Autokraci próbują stworzyć iluzję, że oni są przyszłością i dążą do przebudowy międzynarodowego ładu według własnej wyobraźni” (Ministerstwo Spraw Zagranicznych Republiki Litewskiej 2022).

Analizując powyższy trend, który mobilizuje zwolenników demokracji i koordynuje działania na rzecz zwiększania odporności na autorytaryzm, jasne jest, że staje się on jeszcze bardziej aktualny po rozpoczęciu przez Rosję wojny w Ukrainie i nasilaniu się interakcji sił autorytarnych takich reżimów, jak: Chiny, Iran, Syria, Wenezuela, Białoruś czy Węgry.

Klasyczne podejście zakłada, że demokracja opancerzona może być postrzegana jako użyteczna kategoria zarówno teoretyczna, jak i praktyczna, której głównym celem jest zachowanie reżimu poprzez legalne eliminowanie jego przeciwników. Mogą one (i to robią) wpływać (w sposób agresywny) na podstawowe prawa i wolności obywatelskie, w tym wolność prasy. Z historycznego punktu widzenia nigdy nie spotkaliśmy się z tak dużą liczbą państw demokratycznych, które solidaryzują się i łączą, by z powodzeniem wykorzystywać najnowsze narzędzia demokracji opancerzonej. Istotne to będzie w kontekście przyszłych procesów wyborczych, a szczególnie w okresie kampanii wyborczej, kiedy to autokraci, populiści lub obce siły będą próbowały naruszać, podważać, a nawet ingerować w demokratyczne wybory. Oznacza to również, iż demokracja opancerzona przeżywa swój renesans (koncepcja ta w ciągu ostatnich kilku dekad straciła na popularności).

Idea walki z dezinformacją przewiduje, że każdy wróg demokracji, który będzie chciał wykorzystać media dla własnych celów, może zostać natychmiast usunięty z opcji dostępu. Pierwszym ku temu krokiem jest fakt, iż same serwisy społecznościowe oraz służby państwowe w coraz większym zakresie monitorują aktywność użytkowników sieci, co niewątpliwie stanowi nieoczoną wartość informacyjną dla jej ochrony. Postawy zainteresowania i śledzenia zawartości portali społecznościowych nie kryją także amerykańskie organy

ścigania, traktujące tego typu zabiegi jako formę identyfikowania oraz wczesnego ostrzegania przed wszelkimi zagrożeniami bezpieczeństwa publicznego i narodowego (Waters 2012).

Kuszące jest zaprojektowanie wersji modelu informacji opancerzonej, na podstawie której każdy członek władzy wykonawczej proponujący ograniczenie wolności mediów, niezawisłości sądów czy swobód organizacji społeczeństwa obywatelskiego automatycznie utraciłby dostęp do mediów. Natomiast system monitorowania informacji może budzić niepokój wśród obrońców prywatności w sieci z uwagi na fakt, iż zgodnie z proponowanym modelem będzie on przeznaczony do coraz większego inwigilowania konkretnych osób – co służyć będzie wykrywaniu treści mogących sygnalizować działania o charakterze zagrażającym demokracji i jego porządkowi. Trzeba jednak zwrócić uwagę na wiele szczegółów. Po pierwsze, taka praktyka w sposób jednoznaczny przypomina metody stosowane w okresie zimnej wojny, za których pośrednictwem podobnej analizie poddawana była zawartość zagranicznych artykułów prasowych czy audycji radiowych i telewizyjnych, gdy Zachód bronił swojego ustroju politycznego przed systemem komunistycznym (CBC 2012). Po drugie, występujące potencjalne manipulacje wirtualnych sieci nie pozostają w wyłącznym zasięgu rządowych służb specjalnych. O dostępie do oprogramowania typu *spyware* (skrótowy odpowiednik ang. *spy software*), umożliwiającego zbieranie i przetwarzanie informacji o aktywności użytkowników bez ich aprobaty, możemy bowiem mówić zarówno w przypadku podmiotów politycznych, gospodarczych, jak i prywatnych użytkowników sieci (Mider 2008: 353). Po trzecie, media społecznościowe – mimo oferowanej swobody wyboru kanałów informacyjnych – umacniają polaryzacyjne tendencje pojmowania rzeczywistości, ograniczając tym samym informacyjny wymiar mediów. Skłonność do ograniczenia pola nawiązywania relacji oraz poszukiwania informacji tylko do grupy osób i poglądów zbliżonych do własnych sprawi, iż obywatele będziemy mogli podzielić na tych o poglądach autorytarnych i tych o poglądach demokratycznych.

Cechy negatywne i pozytywne konstrukcji niniejszego modelu były prezentowane jedna po drugiej, ale są one współzależne. Chociaż każdą propozycję można wdrożyć samodzielnie, sugeruje się, że wiele z nich może działać jako uzupełnienie, a nie substytut. Co więcej, *de facto* niezależność serwisów społecznościowych w pragmatycznym wymiarze pozyskiwania danych z platform mikroblogowych odnajduje potwierdzenie w realnych sytuacjach natury politycznej. Wydaje się, że optymalnym rozwiązaniem jest współpraca z podmiotami politycznymi, która może stać się warunkiem koniecznym do realizacji

koncepcji informacji opancerzonej jako elementu demokracji opancerzonej. Stąd pojawia się idea, która zakłada, iż sektory państwowy i prywatny mogą wspólnie wypracować efektywne mechanizmy i sposoby walki z dezinformacją, co może w dłuższej perspektywie przesądzać o efektach rywalizacji wyborczej, jak również ich wpływu na polityczną świadomość użytkowników pozostających obiektem manipulacji i werbacji. Nic więc dziwnego, że coraz powszechniejszym zjawiskiem staje się interwencja służb państwowych i ich zwiększona aktywność w mediach społecznościowych. Jest wysoce prawdopodobne, że to zjawisko będzie się nasilać, gdyż z roku na rok zauważamy wzmożoną aktywność Kremla w wykorzystywaniu wielowymiarowych działań hybrydowych (informacyjnych, militarnych, politycznych, ekonomicznych) w celu wpłynięcia na wyniki wyborów w różnych państwach.

7. Trójwymiarowy model informacji opancerzonej

Otoczenie instytucjonalne (wymiar mikroskali)

Jeśli chodzi o pożądane cechy modelu informacji opancerzonej, przyjąć należy, że ważna będzie aktywność organizacji społecznych i obywateli zainteresowanych współpracą w celu zabezpieczenia uczciwości procesu wyborczego w nadchodzących latach. Ponadto w takim modelu ważne jest tworzenie i rozbudowa tzw. państwowej i międzynarodowej współpracy instytucjonalnej. Istotne będzie scentralizowanie struktury przywództwa odpowiedzialnego za reagowanie na sytuację kryzysu cybernetycznego w danym państwie, za ogólną strategię bezpieczeństwa cybernetycznego i jej koordynację. Na wzór Estonii w ramach administracji rządowej mogą powstać odrębne komórki odpowiedzialne za zarządzanie kryzysami cybernetycznymi.

Otoczenie edukacyjno-infrastrukturalne (wymiar mikroskali)

Kolejnym elementem takiego modelu będzie przyjęcie kompleksowego i integrycyjnego programu, sprzyjającego podmiotom pozarządowym, które powinny odegrać ważną i aktywną rolę w sytuacjach kryzysu cybernetycznego. W tym celu rządzący powinni położyć szczególny nacisk na mobilizację społeczeństwa obywatelskiego poprzez przeznaczenie znacznej części środków

pochodzących z budżetu państwa na edukację obywateli w zakresie zagrożeń i promowania zrozumienia istoty informacji.

Otoczenie międzynarodowe (wymiar makroskali)

Ważnym elementem proponowanego modelu jest również interakcja danego państwa demokratycznego ze społecznością międzynarodową. W tym celu elity polityczne muszą budować współpracę międzynarodową w sferze bezpieczeństwa cybernetycznego, a nawet zachęcać obywateli innych państw do zostania m.in. wolontariuszami, umożliwiając im budowanie tożsamości cyfrowej w ramach wizji: „Kraj bez granic”.

Równoległe rozważania odnoszą się do rozwijania i promowania międzynarodowych mechanizmów bezpieczeństwa informacyjnego, w tym w instytucjach bilateralnych, regionalnych i multilateralnych między regionalnymi państwami demokratycznymi. Wyrażać się to może poprzez dążenie do budowania relacji między poszczególnymi departamentami rządowymi w celu wzmocnienia powiązań między centralnymi organami koordynującymi cyberbezpieczeństwo każdego państwa oraz regularnej wymiany informacji o dobrych praktykach w zakresie ochrony krajowej infrastruktury krytycznej. Ważna będzie też rola UE, która powinna zająć stanowisko w sprawie niedopuszczalnej ingerencji w wybory, dezinformacji oraz wypracować przepisy zapobiegające zagrożeniom hybrydowym.

Działania informacji opancerzonej są elementem szerszej strategii, która może osiągnąć następujące efekty:

1. Nowa metoda walki z autorytarnymi siłami.
2. Powstrzymanie ekspansji fali populistów i autokratów na inne państwa lub regiony w wymiarze geopolitycznym.
3. Rozwój współpracy międzynarodowej między państwami demokratycznymi bazującymi na stosunkach bilateralnych oraz na płaszczyźnie kolejalnych instytucji ponadnarodowych; region europejski jako wspólnota demokracji opancerzonej.
4. Integracja i aktywność organizacji społecznych i obywateli mające na celu wzmocnienie poczucia wspólnoty obywatelskiej; obywatele staną się lepszymi konsumentami/odbiorcami wiadomości, zwiększy się świadomość mechanizmów demokratycznych.
5. Wzmocnienie demokratyczne społeczeństwa UE.
6. Wzmocnienie demokratycznego charakteru wyborów i ich procedur oraz jakości demokracji w państwie.

8. Dyskusja

W zaprezentowanej poniżej tabeli przedstawiono podobieństwa i różnice między opancerzoną demokracją, opancerzonym konstytucjonalizmem a opancerzoną informacją. Najbardziej istotnym elementem wspólnym jest dążenie wszystkich trzech koncepcji do zachowania *status quo* ustroju demokratycznego. Jeśli demokracja jest chroniona przez konstytucję i informację (tzn. wolność słowa), można argumentować, że informacja opancerzona jest koncepcją bardziej wszechstronną i elastyczną. Ale jeżeli porównamy czas realizacji tego działania we wszystkich trzech koncepcjach, jak zostało przedstawione w tabeli, staje się jasne, że mają one zupełnie inny cel.

Tabela. Główne cechy demokracji opancerzonej, konstytucji opancerzonej i informacji opancerzonej

Koncepcja	Demokracja opancerzona	Konstytucja opancerzona	Informacja opancerzona
Podstawowy cel:	zachowanie demokracji	zachowanie demokracji	zachowanie demokracji
Działania w perspektywie czasowej:	walka z siłami antydemokratycznymi, zanim staną się one zbyt silne	powstrzymanie rządu przed naruszeniem konstytucji	zapobieganie aktywności siłom antydemokratycznym w przestrzeni wirtualnej
Ochrona demokracji przed podmiotami:	wrogowie demokracji, rząd	rządy, które dążą do naruszenia konstytucji lub wykorzystania jej do swoich partykularnych celów; różne podmioty, w tym sądownictwo, społeczeństwo obywatelskie, prasa	wrogowie demokracji, służby zagraniczne, populiści, podmioty państwowe i prywatne (trolle)
Metody walki:	zakaz funkcjonowania partii (i ewentualnie innych stowarzyszeń); ograniczenie wolności słowa; ograniczenie prawa do zrzeszania się	utrudnienia w zakresie nowelizacji konstytucji; wzmocnienie prawa weta; wprowadzenie systemu parlamentarnego kosztem prezydenckiego	inwigilacja przez służby bezpieczeństwa oraz organizacje społeczne profili i kont na portalach społecznościowych podmiotów niedemokratycznych (usuwanie kont i postów, banowanie); aktywne i regularne działania mające na celu informowanie o podmiotach (siłach niedemokratycznych), ich działaniach i aktywności w przestrzeni internetowej; ograniczenie wolności słowa

Źródło: opracowanie własne.

Podczas gdy demokracja opancerzona ma na celu zapobieganie dojściu do władzy sił antydemokratycznych, konstytucjonalizm opancerzony próbuje zaprojektować porządek konstytucyjny w taki sposób, aby mógł on wytrzymać działania antydemokratyczne ze strony urzędników. Zadaniem informacji opancerzonej jest natomiast zapobieganie aktywności siłom antydemokratycznym, tym samym ograniczając pole do działania oraz pozabawienia niezbędnego środka do realizacji swoich zamierzeń.

Należy zauważyć, iż w literaturze przedmiotu sporo miejsca poświęcono już omówieniu możliwych nadużyć w demokracji opancerzonej. Należy również rozważyć możliwe nadużycia informacji opancerzonej. Po pierwsze, władze platform społecznościowych oraz służby państwowe posiadają uprawnienia do ingerowania w treści przetwarzane przez miliony użytkowników. Po drugie, takie uprawnienia przynoszą wymierne korzyści w zakresie bezpieczeństwa treści. Po trzecie, podmioty te mają możliwość przejścia kontroli nad człowiekiem, grupami społecznymi, a nawet państwami.

Ważne jest jednoznaczne sformułowanie zestawu założeń, które do tej pory leżały u podstaw wszelkich rozważań, a mianowicie, że informacje, których należy bronić, służą ochronie interesów nie tylko jakiejś potężnej elity, ale także państwa i jego systemu społecznego, co winno być przyjęte w drodze uczciwych i przejrzystych procedur. Istotne jest również to, by ochrona informacji była powszechnie postrzegana jako słuszna i konieczna.

Jak wskazano na początku niniejszego artykułu, są takie państwa, które przyjęły już wszystkie proponowane przez autora cechy modelu informacji opancerzonej (m.in. Estonia); inne są na etapie ich rozważania lub wdrażania (w szczególności państwa UE). Dostępne są już systematyczne dane na temat ich stosowania. Od momentu aneksji Krymu przez Rosję w 2014 r., a następnie inwazji na Ukrainę w 2022 r. proces ten zdecydowanie przyspieszył, zaś państwa demokratyczne rozważają, jakie rozwiązania prawne, instytucjonalne czy techniczne należałoby wprowadzić, aby zabezpieczyć uczciwość procesu wyborczego i jakość funkcjonowania ustroju demokratycznego. Ważne jest także uszczegółowienie (wyzwania stojące) wcześniej zaproponowanych cech konstrukcyjnych dla modelu informacji opancerzonej w kontekście ograniczenia wolności słowa:

1. **z technicznego punktu widzenia** dotyczy ograniczenia aktywności na portalach społecznościowych (m.in. poprzez limity dotyczące obserwowanych i obserwacji, umieszczania postów, polubień/lajków, stosowania #hashtagów; ograniczeń dotyczących postów wideo,

- komentarzy i komentowania, kont, ustawienia aktualności; zasad dotyczących prowadzenia transmisji na żywo; limit wiadomości);
2. **z prawnego punktu widzenia** firmy internetowe oraz te związane z dziedziną mediów społecznościowych we współpracy z podmiotami politycznymi i organizacjami społecznymi będą zmuszone w przeciwdziałaniu dezinformacji do stworzenia ram prawnych dla zwalczania zagrożeń hybrydowych;
 3. **z politycznego punktu widzenia** ważne stanie się znalezienie skutecznych środków dyplomatycznych, szczególnie wśród państw UE, w budowaniu kolektywnej obrony, uwzględniając przy tym szereg czynników politycznych, historycznych i kulturowych;
 4. **ze społecznego punktu widzenia** istotna będzie edukacja społeczna oraz budowanie zaufania do instytucji politycznych i prywatnych.

Wnioski

Zaproponowany model koncepcji informacji opancerzonej ma na celu ograniczyć szkody oraz zneutralizować oddziaływanie sił antydemokratycznych. Informacja opancerzona może jednak różnić się koncepcyjnie od demokracji opancerzonej, która stara się trzymać wrogów demokracji z dala od rządu. Jednocześnie może to stanowić nową metodę walki z autorytarnymi siłami wewnętrznymi bądź zewnętrznymi.

W niniejszym artykule próbowano również przedstawić omawianą koncepcję jako proces, który można metodycznie realizować i który w celu ochrony systemu politycznego nieuchronnie będzie postępował w skali globalnej. W przedmiotowej analizie podjęto również próbę ustalenia skuteczności proponowanej koncepcji przy wskazaniu (zasugerowaniu) istotnych cech takiego modelu, by stał się on odporny na wiarygodność informacji (mediów) w taki sposób, aby był mniej podatny na wewnętrzne i zewnętrzne ingerencje. Zaproponowano m.in. trójwymiarowy model informacji opancerzonej, który opierałby się na trzech wymiarach: otoczenie instytucjonalne, otoczenie edukacyjno-infrastrukturalne i otoczenie międzynarodowe. Model ten zakłada kompleksowy i zintegrowany system strategii budowania informacji opancerzonej w danym państwie.

Aby oszacować skutki empirycznie jako jednostkę analizy, przyjmuje się okres, w którym poszczególni przywódcy pozostają u steru rządu bez

przerwy. Skuteczność wielu proponowanych cech takiego modelu nie mogła zostać wykazana empirycznie. Szczególne znaczenie ma wiele czynników odporności informacji, które zostały przedstawione i ocenione w niniejszej analizie, a wszystko to przybliży do koncepcji, która w praktyce stopniowo nabiera coraz większego znaczenia.

Proponowany prosty model empiryczny może nie być w stanie uchwycić złożoności ograniczeń w świecie rzeczywistym. Jego skuteczność zależy od wprowadzenia strategicznie istotnych elementów porządku konstytucyjnego, technicznego, politycznego i społecznego. Chociaż w niniejszej analizie próbowano uchwycić różne poziomy złożoności, badając skuteczność implementacji opancerzonej demokracji. Ważne staje się dalsze badanie tego problemu w różnych grupach krajów. W rzeczywistości może okazać się konieczne przeanalizowanie faktycznych instytucji, aby ostatecznie znaleźć jakiegokolwiek efekty. W związku z tym przyszłe badania powinny również dotyczyć tego, czy praktyka prawna, instytucjonalna, polityczna (międzynarodowa) i społeczna mają kluczowe znaczenie dla wdrożenia proponowanego modelu: jeśli zaufanie między rządem a obywatelami jest wystarczająco wysokie, szczegółowe i długie, to przepisy konstytucyjne czy aspekty techniczne mogą być zbędne.

Bibliografia

- Bäcker, R., J. Rak (2019), *Trajektoria trwania opancerzonych demokracji*, „Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem” 41(3): 63–82.
- Bankier.pl (2022), *Facebook, YouTube i Google blokują rosyjskie media państwowe. Inni szykują się do blokady*, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Amerykanscy-giganci-technologiczni-blokują-rosyjskie-media-panstwowe-8289327.html> (5.04.2023).
- Butcher, P. (2019), *Disinformation and Democracy: The Home Front in the Information War*, „European Policy Centre”, https://www.epc.eu/content/PDF/2019/190130_Disinformationdemocracy_PB.pdf (5.05.2023).
- Bryjka, F. (2022), *Rosyjska dezinformacja na temat ataku na Ukrainę*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych. Komentarz, <https://pism.pl/publikacje/rosyjska-dezinformacja-na-temat-ataku-na-ukraine> (5.06.2023).
- CBC (2012), *FBI Seeks Social Media Data Mining Tool*, <http://www.cbc.ca/news/technology/story/2012/02/13/technology-fbi-social-media-app.html?cmp=rss&partner=skygrid> (5.06.2023).

- Contiades, X., A. Fotiadou (2013), *Models of Constitutional Change*, [w:] X. Contiades (red.), *Engineering Constitutional Change: A Comparative Perspective on Europe, Canada and the USA*, (London–New York: Routledge): 417–468.
- dailyweb.pl (2022), *Twitter włącza w Europie geoblokady dla rosyjskich mediów*, <https://dailyweb.pl/twitter-wlacza-w-europie-geoblokady-dla-rosyjskich-mediow/> (5.06.2023).
- Dziennik.pl (2021), *USA blokuje strony internetowe irańskich mediów państwowych*, <https://technologia.dziennik.pl/internet/artykuly/8195847,usa-blokada-strony-internetowe-iran.html> (7.06.2023).
- Fraszka, B. (2020), *Państwa bałtyckie a rosyjskie zagrożenie*, Warsaw Institute. Raporty specjalne, <https://warsawinstitute.org/pl/panstwa-baltyckie-rosyjskie-zagrozenia-hybrydowe/> (7.06.2023).
- Kuchta-Nykiel, M. (2017), *Ograniczanie wolności internetu i social media. Co władza może zrobić, by utrudnić komunikację?*, <https://socialpress.pl/2017/07/ograniczanie-wolnosci-internetu-i-social-media-co-wladza-moze-zrobic-by-utrudnic-komunikacje> (16.06.2023).
- Landau, D., R. Dixon (2015), *Constraining Constitutional Change*, „Wake Forest Law Review” 50(4): 859–890.
- Legucka, A. (2022), *Russian Disinformation: Old Tactics and New Narratives*, [w:] A. Legucka, R. Kupiecki (red.), *Disinformation, Narratives and Memory Politics in Russia and Belarus*, (Abingdon-on-Thames–New York: Routledge). DOI: 10.4324/9781003281597-3.
- Liberini, F., M. Redoano, A. Russo, Á. Cuevas, R. Cuevas (2020), *Politics in the Facebook Era. Evidence from the 2016 US Presidential Elections*, CESifo Working Paper, (Munich: Center for Economic Studies and Ifo Institute).
- Loewenstein, K. (1937a), *Militant Democracy and Fundamental Rights*, „I. American Political Science Review” 31(3): 417–432.
- Loewenstein, K. (1937b), *Militant Democracy and Fundamental Rights*, „II. American Political Science Review” 31(4): 638–658.
- Łukasik-Turecka, A., M. Malužinas (2023), *Digital Disinformation During the 2020 Parliamentary Elections in Lithuania*, [w:] M. Musiał-Karg, Ó.G. Luengo, *Digital Communication and Populism in Times of Covid-19. Cases, Strategies, Examples*, (Cham: Springer): 75–89. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-33716-1_6.
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych Republiki Litewskiej (2022), *W Wilnie oficjalnie utworzono kohortę, która zwiększy odporność na autorytaryzm*, <https://urm.lt/default/pl/news/w-wilnie-oficjalnie-utworzono-kohorte-ktra-zwiekszy-odporno-na-autorytaryzm> (9.06.2023).
- Mider, W. (2008), *Partycypacja polityczna w internecie. Studium politologiczne*, (Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa).
- Musiał-Karg, M., A. Łukasik-Turecka (2023), *Disinformation in the Media Space during the War in Ukraine: How did Kremlin’s Fake News Blame Ukraine, the USA and*

- NATO for the Invasion, [w:] M. Musiał-Karg, N. Lubik-Reczek (red.), *The War in Ukraine. (Dis)Information-Perception-Attitudes*, (Berlin: Peter Lang): 13–38.
- Polsatnews.pl (2021), *Facebook na dwa lata zablokował konto Donalda Trumpa*, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2021-06-05/facebook-na-dwa-lata-zablokowal-konto-donald-trumpa/> (6.05.2023).
- Schopflin, G. (1994), *Postcommunism: The Problems of Democratic Construction*, „Deadalus” 123(3).
- Świerczek, M. (2019), *Maki-Miraż, czyli sowiecka sztuka dezinformacji*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 21: 191–207.
- (U)Report (2016) of the Report 116-XX Select Committee on Intelligence United States Senate on Russian Active Measures Campaigns and Interference in the 2016 U.S. Election. Volume 2: Russia’s use of Social Media with Additional Views, <https://www.intelligence.senate.gov/sites/default/files/documents/ReportVolume2.pdf> (15.06.2023).
- Waters, G. (2012), *Social Media and Law Enforcement. Potential Risks*, „FBI Law Enforcement Bulletin” 11, <http://www.fbi.gov/stats-services/publications/law-enforcement-bulletin/november-2012/socialmedia-and-law-enforcement> (15.06.2023).
- Visualcapitalist (2022), *Mapped: The State of Global Democracy in 2022*, <https://www.visualcapitalist.com/mapped-the-state-of-global-democracy-2022/> (15.06.2023).